

Drogberoende och missbruksberoende

Publicerad 20.12.2005. Uppdaterad 14.10.2009

Ett beroende kan utvecklas inte bara till följd av droger, utan också av olika slags aktiviteter som ger omedelbar tillfredsställelse utan att något kemiskt preparat är inblandat. Sådana aktiviteter kan till exempel vara hasardspel, ständigt byte av sexualpartner, överdriven användning av sextelefontjänster, hetsätande, tvångsmässigt motionerande, frenetisk shopping eller andra aktiviteter som ger snabb tillfredsställelse.

Till bilden hör, liksom vid drogberoende, ett starkt begär eller tvång och svårigheter att kontrollera och upphöra med handlingen. Typiskt är även att man fortsätter med verksamheten trots mycket negativa konsekvenser. Fastän man inte använder något kemiskt medel är reaktionerna då det gäller hjärnans signalsubstanser likartade som vid användning av berusningsmedel.

Missbruksberoenden jämförs ofta med tvångsneurotiskt beteende. Gemensamt för båda är tvångsmässighet, att handlingen upprepas och dominerar över andra aktiviteter i människans liv. Trots skadeverkningarna är det i båda fallen också svårt att frigöra sig från beroendet. Missbruksberoenden skiljer sig dock från tvångsneuroser i många avseenden. För det första handlar beroendet oftast om ett lustinriktat begär, medan det vid tvångsneuros rör sig om korta, stereotypa handlingar som inte i sig medför lustkänslor utan utförs för att undgå förmodat negativa upplevelser. Om alltså en tvångsneurotiker hindras att utföra sina ritualer (t.ex. att hela tiden tvätta händerna eller städa) upplever han ångest eller ren panik. Den som har ett beroende upplever däremot frustration och ilska i liknande situationer. Fastän beroendet är intensivt förknippat med en strävan att nå ett givet mål kan metoderna att nå målet variera åtskilligt. Vid tvångshandlingar förekommer inte heller toleransutveckling och abstinensbesvär som är typiska vid beroende.

Missbruksberoenden fyller liksom övriga beroenden många olika behov. En del människor söker trygghet med hjälp av dem, andra söker äventyr och spänning, en tredje kategori söker kontakt med andra människor osv. Grogrunden för missbruksberoenden och hur man kommer ifrån dem varierar dock enligt beroende. T.ex. bulimi är betydligt vanligare hos kvinnor än hos män. Flera undersökningar visar att förhållandet mellan kvinnor och män är ungefär 10:1. När det gäller alkohol- och drogberoende är förhållandet mellan könen omvänt, detsamma gäller spelberoende.

Ett missbruksberoende sätter vanligen inte någon särskilt synlig stämpel på en människas yttre. Också avvänjningsprocessen kan därför vara väldigt olik den avvänjning som till exempel blir aktuell vid alkohol- och drogberoende. Personer med sexberoende igen återfinns i alla samhällsklasser, och ett sådant beroende leder inte nödvändigtvis till sämre social ställning eller subkulturer som ofta är fallet t.ex. vid narkomani. Också bulimi förblir ofta den drabbades hemlighet. De flesta beroenden får dock liknande konsekvenser i och med att de vanligen isolerar individen - om inte fysiskt så mentalt. Orsaken är att beroendet upplevs som skamligt. Det är alltså ett beteende som döljs för alla som inte drabbats av samma sak.

Anja Koski-Jännes

Professor i socialpsykologi, Tammerfors universitet

link

Källa till **webbadress**: <https://paihdelinkki.fi/sv/databank/informationssnuttar/hasardspel-ovriga-funktionella-beroenden-och-deras-behandling/drogberoende-och-missbruksberoende>